

24. LA LLENGUA

SALVADOR CARDÚS

1. SITUACIÓ I PERSPECTIVES DEL CATALÀ L'ANY 1978

La recuperació lingüística i cultural que suposà la Renaixença, moviment romàntic l'inici del qual és simbolitzat amb la publicació (1833) de l'*Oda a la Pàtria* de Bonaventura C. Aribau, tingué la seva fita més important en l'assoliment de l'oficialitat del català, al Principat, entre 1931 i 1939.

Posteriorment, i durant els anys de la dictadura de Franco, la llengua catalana visqué en una situació d'anormalitat tant pel que fa a l'ús escrit, absent dels mitjans de comunicació, a l'administració, al món comercial o a l'ensenyament, com també en relació a la parla, a causa de les grans arribades de població immigrada, la llengua dels quals tenia el suport dels usos oficials i formals.

Així doncs, a la fi del franquisme, la població catalana es trobava immersa en una situació de diglòssia: l'idioma «foraster» s'usava en els àmbits formals, mentre que el català es limitava a usos no formals com els àmbits familiar, d'amics i colloquials, i encara no per a tot el conjunt de la població.

Cal definir la situació a l'inici del període que considerem (1978) com de conflicte lingüístic, en el qual les dues llengües pugnen per mantenir-se o imposar-se definitivament.

D'altra banda, el grau de consciència sobre la unitat de la llengua als diferents territoris era —i és— diversa, fet que encara afebleix més la situació del català.

Com que la inexistència d'un centre de poder pròpiament català feia impossible una política lingüística

que planifiqués la recuperació de la llengua, al llarg dels anys de la dictadura només foren possibles els camins de la reivindicació popular, canalitzada a través d'institucions com l'*Omnium Cultural* (1961), l'*Obra Cultural Balear* (1962), l'*Acció Cultural al País Valencià* (1978), el *Grup Rosselonés d'Estudis Catalans* a la Catalunya del nord (1960), i, en el món de l'ensenyament, a través de les escoles d'estiu *Rosa Sensat* (1966).

D'acord amb les conclusions de l'àmbit del *Congrés de Cultura Catalana* (1977) dedicat a la llengua, a l'inici de l'any 1978 la situació es caracteritzava pels trets següents:

a) La persistència de la diglòssia, la importància de la qual era relativament difícil de determinar, tant per manca d'estudis científics suficients com d'una política lingüística que pogués fer aparèixer actituds de resistència a un procés de normalització del català. I això sense parlar de les diverses realitats lingüístiques als altres territoris de parla catalana, on el problema era encara molt més greu que no pas al Principat.

b) La manca d'institucions polítiques pròpies que fessin possible cap mena de planificació lingüística.

c) Les dificultats en els usos públics de la llengua, especialment absent de l'administració pública (cal recordar que la possibilitat d'inscriure en català els noms propis de persona al Registre Civil és una petita victòria no aconseguida fins l'any 1977).

A l'ensenyament, tot just s'introduïa la possibilitat de les classes de català (només al Prin-

cipat, i gràcies a l'acció decidida d'un equip de més de 400 professors de català que Òmnium cultural s'havia ocupat de formar); però restava per fer la renovació pedagògica dels continguts i de la metodologia, la preparació de llibres de text i d'altres materials didàctics, pensats en català i per a una escola catalana, procés que només havien encetat, discretament i per iniciativa pròpia, algunes escoles privades, les associacions de mestres i les escoles d'estiu.

Pel que fa als mitjans de comunicació, i a excepció de l'edició de llibres i de la premsa comarcal, el català es gairebé absent en els mitjans de masses. Les emissions en català a TVE s'havien iniciat amb un programa mensual de teatre en català, en hores de mínima audiència, l'any 1964. El 1967 començà l'espai informatiu-literari *Mare Nostrum*, i els anys 1973 i 1974 s'incorporen nous espais. Amb tot, el 1977 el total de producció en català era de dotze hores i mitja setmanals i el total de programació, incloses les repeticions, de vint hores, sempre a la franja horària de menor audiència. Quant a la ràdio, només existia una emissora, en FM, que emetia divuit hores en català des del 13 de desembre de 1976: **Ràdio 4**. Fora d'això, tan sols algunes emissores comarcals o locals emetien alguns programes en català, i d'altres de més difusió eren bilingües.

d) La immigració, realitat que afectava molt directament tot el procés de normalització, tant per la magnitud de la població de parla espanyola, com per la seva concentració en zones on el contacte amb la cultura i la llengua catalanes era del tot inexistent. I encara cal tenir present la instrumentalització política d'aquest fet, que afavoria que paradoxalment la llengua d'origen de l'immigrat fos l'oficial i de prestigi al territori de destinació, convertint en innecessari i gairebé absurd l'aprenentatge del català.

e) La inexistència d'un català estàndard, pel fet de les condicions històriques i sociopolítiques esmentades. Hi havia una llengua normativitzada, que en permetia un cultiu sobretot literari, però la manca d'ús públic, especialment als mitjans de comunicació de masses, feia que el camp de l'estàndard fos ocupat per l'espanyol (o el francès a la Catalunya del nord).

2. EL DEBAT POLÍTIC SOBRE LA LLENGUA

La reflexió feta a l'entorn de la problemàtica de la llengua al llarg d'aquests darrers anys ha revestit bàsicament el caràcter d'un debat polític.

La dimensió política d'aquesta discussió li és substancial, tant si es fa l'avaluació de la situació actual de la llengua, com si es discuteixen les estratègies que cal seguir en la política de normalització, i sobretot a l'hora de pensar el projecte de futur que en relació a la llengua es vulgui definir.

És per això que la polèmica que el 1977 s'encetà entre l'**oficialitat** o la **cooficialitat** del català era ja tot un símptoma de l'absència, de bon principi, d'una posició política prou definida, que hauria estalviat moltes discussions posteriors

Després del Congrés de Cultura Catalana (1977), el primer document que traspassà els medis especialitzats i que adquirí una clara dimensió política fou l'anomenat «Manifest del Marges», un article publicat en el número 15, de 1979, de la revista *Els Marges*, titulat *Una nació sense estat, un poble sense llengua*, i signat per Joan A. Argenté, Jordi Castellanos, Manuel Jorba, Joaquim Molas, Josep Murgades, Josep M. Nadal i Enric Sullà.

Fonamentalment, el **Manifest d'Els Marges** constituïa una avaluació summament pessimista de la situació de la llengua catalana al Principat. L'article afirmava que era «*justament després dels primers assaigs liberalitzadors empresos per tal de superar la dictadura*» quan hom constatava «*alarmat que la llengua i la cultura catalanes es troben més que mai amenaçades de mort (...)*». El franquisme que havia liquidat les institucions pròpies de Catalunya, la modificació de l'estructura demogràfica a causa de la immigració, i la uniformització del sistema de vida i de la cultura en general en el món capitalista, haurien fet —segons els seus autors— que a Catalunya es passés en poc més de vint anys d'una situació de «*monolingüisme diglòssic*» a una altra de «*bilingüisme diglòssic*», que tendiria a convertir-se progressivament en un «*bilingüisme substitutiu*». Per primera vegada l'espanyol era la llengua de comunicació verbal més estesa a Catalunya.

L'article era una anàlisi de la llengua, però també una crítica a les posicions polítiques tant del govern central espanyol com de les forces polítiques del Principat, acusades de negligir i entrebancar amb concessions absurdes la inqüestionable i urgent necessitat

de normalitzar l'ús de la llengua catalana per tal de restituir-li, *de facto*, la seva condició de llengua nacional de Catalunya.

El document denunciava alhora el procés creixent de «tabuïtzació» del terme **català**, revelador d'una profunda crisi d'identitat: de l'expressió «*ingènua i volenterosa*» —segons els autors— de «*els altres catalans*», passant per l'eslògan «*és català qui viu i treballa a Catalunya*», s'havia arribat al «*ciutadans de Catalunya*», de tal manera que progressivament el **català** deixava d'existir com a terme identificador de la comunitat.

Així doncs, una avaluació crítica de la situació de la llengua implicava alhora la crítica envers els primers passos fets amb tanta prudència pels polítics; una prudència que hom justificava pel temor a l'aparició d'una conflictivitat lingüística explícita al carrer.

Aquesta conflictivitat aparegué, efectivament, en un camp concret: el del món de l'ensenyament i del funcionariat, que era precisament on s'havien fet els primers passos. Amb l'anomenat «*Decret del català*», de començament d'estiu de 1978, que incorporava amb caràcter obligatori tres hores d'ensenyament de la llengua catalana a Pre-escolar, EGB, BUP i FP de primer grau, i probablement per una certa susceptibilitat dels funcionaris quant a les condicions que es demanaven per als traspassos en les últimes normatives, es produí el primer i gairebé únic conflicte important que en aquests deu anys hi ha hagut.

Un grup de professors de diversos nivells de l'ensenyament i de funcionaris, que s'autodenominà com dels «2.300 intel·lectuals», signava un «*Manifiesto*» titulat ***Por la igualdad de derechos lingüísticos en España***. Aquest «*Manifiesto*» es publicà al suplement literari del *Diario* 16 de Madrid, el 12 de març de 1981, malgrat que portava data del 25 de gener. Entre les dues dates, s'havia produït l'intent de cop d'estat del 23 de febrer.

En el «*Manifiesto*» s'acusava el govern de la Generalitat de voler fer del català l'única llengua oficial de Catalunya, de manera que el català s'hauria convertit que en una «arma discriminatòria». El «*Manifiesto*» pretenia defensar i «restaurar un ambient de llibertat, tolerància i respecte», contrarestant —deia— «l'actual tendència a la intransigència i l'enfrontament entre comunitats». L'èmfasi es posava, sobretot, en la qüestió de la llengua a les escoles (al·legant discriminacions als fills d'immigrants) i en els decrets de traspàs de funcionaris.

La resposta al «*Manifiesto*» fou immediata, amb la celebració al Paraninfo de la Universitat de Barcelona d'un acte multitudinari presidit pel rector, Antoni

M. Badia i Margarit, al qual assistiren molts representants de les arts i la cultura. L'acte es va celebrar el 18 de març de 1981, i s'hi aprovà una **Declaració en defensa de la llengua, la cultura i la nació catalana**. Fou també a partir d'aquest acte que es constituí la **Crida a la Solidaritat**. El mateix any 1981 es crearen els **Grups de Defensa de la Llengua**, d'incidència a tots els Països Catalans. El moviment cívic i popular que originà el «*Manifiesto*» va culminar la nit de Sant Joan de 1981 amb l'acte celebrat al Camp Nou, que aplegà 80.000 persones sota el lema unitari de «*som una nació*».

Fora d'alguns petits incidents, sovint lligats a períodes electorals, i per tant magnificats amb interessos partidistes, no es pot dir que s'hagin repetit episodis d'aquest abast. Amb tot, **La Crida** ha mantingut el seu vigor reivindicatiu, amb accions directes com la de la catalanització dels rètols de l'estació de la Renfe a Sants, el 20 d'abril de 1985, amb el resultat de 14 detinguts. Els recursos interposats per individus aïllats, en defensa dels drets lingüístics dels castellanolparlants, han estat de poca importància, i lligats a la «combativitat» particular de sectors ultradretans.

Allò que no ha desaparegut, però, és el debat polític a l'entorn del procés de normalització lingüística, que segueix els camins prudents, però clars, marcats per la **Llei de Normalització Lingüística a Catalunya**, i per la seva responsable màxima durant els darrers vuit anys, Aina Moll.

3. LA POLÍTICA DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

La necessitat d'un procés de **normalització lingüística** era acceptada per la gran majoria de forces polítiques. Així doncs, de bon començament el primer govern de la Generalitat de Catalunya va crear, dins el Departament de Cultura, una direcció general de Política Lingüística. L'acció que emprengué el govern de la Generalitat presentà dos eixos bàsics: iniciar amb urgència una acció de sensibilització col·lectiva sobre la pròpia problemàtica de la llengua, i aconseguir el consens de totes les forces polítiques a l'hora de definir les estratègies a seguir, i per tant, trobar un acord en els objectius.

El primer eix d'actuació es concretà en una **Campanya per la normalització lingüística de Catalunya**, que intentava preparar la comunitat catalana per als canvis legals que s'havien d'anar produint posterior-

ment. D'altra banda, calia aconseguir «una documentació que expressés formalment l'adhesió dels catalans a la tasca de recobrament de la llengua nacional de Catalunya», tal com afirmava la mateixa directora general a la justificació de la campanya. És a dir, calia un procés previ de legitimació, amb el suport explícit de les altres administracions (especialment de la municipal) i de totes les forces polítiques i socials, per fer front a la possible conflictivitat social que podia generar el procés de normalització, sobretot en el moment de promulgar-se la llei corresponent del Parlament de Catalunya.

La campanya s'orientà a demanar el bandejament de les pautes de conducta lingüística diglòssica. Calia establir una nova norma de comportament on no es considerés descortesia respondre en català a qui parla espanyol, i es considerés millor parlar malament el català, que no pas no parlar-lo de cap manera. Així doncs, es recomanava la conversa bilingüe com a primer pas cap a la normalització, amb el consegüent augment de la presència del català en la relació social pública i privada.

L'adhesió institucional, especialment dels ajuntaments, fou un gran èxit, amb la representació de fins el 98 % de la població. En canvi, la pauta diglòssica, malgrat els avenços, majoritàriament es continuava mantenint.

La campanya, iniciada ben entrat el 1981, s'organitzà sota el lema «el català, cosa de tots»; com a suport s'escollí una figura infantil —la «Norma»— i la primera fase culminà amb la declaració del 23 d'abril de 1982 com a **Dia de la Llengua**.

En aquests primers anys no va deixar d'haver-hi algun entrebanc, com per exemple el que aparegué amb motiu del Decret 1111/1979, sobre ús de les «llengües regionals» a l'administració, que en alguns ajuntaments fou interpretada en un sentit restrictiu per al català, de tal manera que hom obligava a redactar les actes dels plens municipals en espanyol.

Finalment, en la sessió plenària del Parlament de Catalunya del dia 6 d'abril de 1983 era aprovada la **Llei de Normalització Lingüística a Catalunya**, després d'haver arribat a un consens absolut, i amb un resultat de 105 vots a favor, cap vot en contra i una abstenció.

La **Llei** parteix del reconeixement que fa l'Estatut del català com a **llengua pròpia** de Catalunya, constata la seva situació de precarietat actual, n'analitza les causes, precisa el marc legal vigent en el qual haurà de definir-se, i estableix la normalització alhora com un dret i com un deure. Els objectius de la Llei són

emparar i fomentar l'ús del català, donar efectivitat al seu ús oficial, normalitzar-ne l'ús a tots els mitjans de comunicació social, i assegurar l'extensió del coneixement del català. N'estableix l'ús oficial a l'administració i a l'ensenyament, i precisa les formes d'actuació en relació als mitjans de comunicació. A més, dedica el Títol IV a l'impuls institucional que cal donar-li dins la pròpia administració; i en el Títol V es refereix a la normalització de l'aranès.

Posteriorment, la direcció general de Normalització Lingüística ha assumit la tasca de desplegar la Llei de Normalització. En aquest sentit, ha organitzat noves campanyes com la mateixa de divulgació de la Llei (1983-1984), i la de sensibilització lingüística «*Depèn de vostè*» (1985-1986); ha establert convenis amb els **Centres de Normalització del Català** i els **Serveis Municipals del Català**; ha fomentat la promoció del català a l'exterior; i ha emprès d'altres iniciatives, com el curs *multimedia* de català per a adults «*Digui, digui*» (declarat projecte pilot del **Consell d'Europa** per a l'ensenyament de llengües), o la creació el 1985 del **Termcat, Centre de Terminologia**, en col·laboració amb l'**Institut d'Estudis Catalans**.

A la resta de territoris catalans a l'estat espanyol, també s'han anat aprovant sengles lleis de normalització lingüística.

A les Illes s'aprovà una **Llei de Normalització Lingüística**, amb data de 29 d'abril de 1986, d'estructura semblant a la del Principat, i basada en el principi estatutari de la definició del català com a llengua pròpia de les Illes Balears.

Al País Valencià s'aprovà el mateix 1983, amb data del 23 de novembre, la **Llei d'ús i ensenyament del valencià**, que si bé es refereix als mateixos punts que les lleis del Principat i les Illes, de fet els desenvolupa amb molta més prudència. Aquesta «prudència» es concreta, d'una banda, en el fet de parlar del valencià sense fer cap referència a la unitat de la llengua; i d'altra banda, en les precisions que s'inclouen ja en els principis generals de la Llei, en el sentit de delimitar els territoris en els quals hi predomina l'ús del valencià, tot diferenciant-los d'aquells on hi predomina l'espanyol, i d'insistir en la gradualitat i voluntarietat del coneixement i ús del valencià.

Una anàlisi de la política de normalització lingüística a Catalunya ha de contemplar també el desenvolupament legal posterior, relatiu a l'ús de llengua; i cal que consideri tant la legislació autonòmica, com la que ha desenvolupat igualment l'estat.

Només amb la intenció d'enumerar les més relle-

vants, citarem la **Llei Orgànica del Poder Judicial**, de l'ú de juliol de 1985, en la qual es reconeix el dret de les parts, dels representants, dels testimonis, etc., a utilitzar la llengua pròpia de la comunitat autònoma, i també la validesa oficial, sense necessitat de traducció, dels documents presentats en aquesta llengua. En segon lloc, la **Llei de la Funció Pública de l'Administració de la Generalitat**, l'article 34 de la qual fou impugnat davant el Tribunal Constitucional; aquest article 34 és el que precisava que en el procés de selecció del personal de la Generalitat «s'havia d'acreditar el coneixement de la llengua catalana, tant en l'expressió oral com en l'escrita», i actualment està en suspens. Finalment caldria recordar, per la seva significació, l'**Ordre** del 17 de juny de 1987 que regula l'ús de les llengües oficials de les comunitats autònomes a l'administració militar.

A més, podríem mencionar diversos decrets de menor importància, però interessants des del punt de vista de la llengua, com el del 5 de setembre de 1983 sobre l'etiquetatge de productes comercialitzats a Catalunya, o el del 17 d'abril de 1984 sobre l'ús del català a les escriptures públiques, o bé el Decret del 13 de març de 1987 que regula definitivament l'ús de les llengües oficials per part de l'administració de la Generalitat de Catalunya.

4. LA LLENGUA A L'ENSENYAMENT

Els esforços d'Òmnium Cultural per aconseguir la implantació del català a les escoles culminaren en la creació, l'any 1969, d'una **Delegació d'Ensenyament del Català (DEC)**, l'activitat de la qual queda ben reflectida amb els més de 65.000 alumnes a qui ja proporcionava classes de català el curs 1974-1975.

Amb aquesta base s'arriba, encara amb la Generalitat restablerta provisionalment, a la creació del **Servei d'Ensenyament del Català (SEDEC)** el maig de 1978, i a l'important **Decret** del 23 de juny de 1978 sobre «la incorporació de la llengua catalana al sistema educatiu», del Ministeri d'Educació, negociat per la mateixa Generalitat provisional amb encert i oportunitat.

La creació d'una **Comissió Mixta Estat-Generalitat** permeté desplegar el decret abans esmentat, sobre la base dels esforços fets per la DEC i d'altres institucions com l'**Associació de Mestres Rosa Sensat** (creada com a tal, però, el 1980), elaborant orientacions pedagògiques, programes i nivells bàsics de coneixement oral i escrit del català. Alhora, es creaven els títols

de professor de català amb reconeixement universitari, i també les càtedres i agregacions de català (46 en total) per al mateix curs 1978-1979.

Amb l'assumpció de competències plenes en matèria d'ensenyament, el Consell Executiu del primer govern de la Generalitat estatutària elaborà el Decret del 8 d'agost de 1980, que confirmava i ampliava el decret de 1978.

La peça clau de tot el procés d'incorporació del català a l'escola ha estat, certament, el **SEDEC**. El SEDEC fou el primer servei de la Generalitat recuperada, i ha tingut des de llavors funcions de planificació, coordinació i assessorament. Així, ha actuat com a dinamitzador d'un procés llarg i complex.

El model lingüístic escolar a Catalunya és definit per Joaquim ARENAS, que ha estat el responsable del servei els darrers anys, en aquests termes: «l'escola serà catalana en llengua, continguts i actituds favorables al fet català, amb aprenentatge profund de l'altra llengua oficial, el castellà, i d'altres realitats idiomàtiques».

Com ja hem dit abans, el decret de 1978 establia amb caràcter obligatori l'ensenyament de la llengua catalana al pla d'estudis, amb tres hores lectives per a tots els nivells des de Pre-escolar fins a BUP i FP de primer grau. Posteriorment, les disposicions legals estengueren l'ensenyament de la llengua al Batxillerat nocturn, la FP de segon grau i el COU, amb una nova regulació horària. Alhora, s'establiren les programacions per als diversos nivells educatius, i es regulà l'ús de la llengua catalana com a llengua vehicular en diverses matèries i nivells.

Si bé en un principi aquesta incorporació només tenia caràcter voluntari, el curs 1982-1983 ja s'establia el mínim d'emprar el català en una matèria a la primera etapa d'EGB, i així s'ha anat incrementant progressivament fins a l'actualitat, en què la legislació preveu el grau d'implantació que queda reflectit a la *Taula 24.1*.

A més, s'han incorporat proves específiques de català a les convocatòries d'oposicions a places de professors d'EGB, BUP i FP, s'han regulat els concursos de trasllats tenint present la qüestió del català, s'han efectuat els cursos de reciclatge de català per a mestres, i s'ha introduït la llengua catalana a les proves d'accés a les universitats catalanes.

A les mateixes universitats, la qüestió de la presència del català queda regulada pels respectius estatuts, tots ells aprovats al llarg de l'any 1985, en compliment de la **Llei de Reforma Universitària**. Així, la **Universitat Autònoma de Barcelona**, en el seu article 4, defineix el català com a llengua oficial i prò-

Taula 24.1
PRESÈNCIA DEL CATALÀ A L'ENSENYAMENT
 Horaris de Llengua Catalana, i ús mínim del català per nivells escolars

Horari de llengua catalana			El català com a llengua d'ensenyament	
EGB	Pre-escolar	4 hores setmanals	Pre-escolar	ensenyament en català per a tots els alumnes, respectant el dret a ser ensenyat en la llengua habitual àrea de Ciències Socials o de Ciències Naturals
	Cicle inicial	4 hores setmanals	Cicle inicial	
	Cicle Mitjà	3 setmanals (+ 2 hores d'estructures lingüístiques comunes, catalanes i castellanès)	Cicle Mitjà	
	2a. etapa	3 hores setmanals	2a. etapa	
	Batxillerat	4 hores setmanals de Llengua i Literatura (3r. nocturn - 3 hores setmanals)	FP	dues assignatures, una de l'àrea de Ciències Aplicades o de l'àrea Formativa Comuna i una altra de l'àrea Tecnològic-Pràctica, que sumin cinc hores o més a la setmana
	FP 1r. grau	2 hores setmanals de Llengua i Literatura		
	FP 2n. grau	2 hores setmanals de Llengua i Literatura (1r. branca Administrativa - 3 hores setmanals)	Batxillerat	
COU	3 hores setmanals de Llengua (4 hores de Literatura —optativa—)	COU		

Font: Departament d'Ensenyament, *Situació i perspectives de l'Ensenyament a Catalunya*. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1986.

pia, i la castellana, com a «*també llengua oficial*»; la **Universitat de Barcelona**, en el seu article 5, considera el català com a llengua oficial, i són d'ús tant el català com el castellà; i la **Universitat Politècnica de Catalunya**, en el seu article vuitè, declara el català com a llengua pròpia i vehicle d'expressió normal, «*acollint la llengua castellana (...) en igualtat de drets*». A més, totes les universitats es comprometen a potenciar-ne l'ús tant en l'àmbit docent com en l'administratiu i l'investigador, alhora que en fomentaran l'estudi i el coneixement.

Tanmateix, si les declaracions formals són clares i decidides, la situació real de l'ús del català a les universitats encara és prou precària. Ni que tan sols sigui a tall d'exemple, es podria adduir com a significatiu el fet que, d'acord amb les dades del curs 1985-1986, les facultats de Filologia i Filosofia i Lletres de la UB només donaven en català aproximadament el 25 % de les classes, tot i que, a l'altre extrem, a la facultat de Geologia de la mateixa Universitat les classes en català arribaven al 87 % del total.

A part d'aquesta qüestió de l'ús del català en la docència, caldria fer notar també que en els concursos de professorat, com que els tribunals es constitueixen a partir d'un sistema de sorteig entre professors de qualsevol universitat espanyola, els exercicis acaben realitzant-se generalment en espanyol. Final-

ment, hi ha encara la qüestió de la llengua en què són presentades les tesines i tesis: tot i que les proporcions han millorat pel que fa al català, durant el període 1980-1986 només arribaven al 31 % del total (Taula 24.2).

Pel fet de ser un sector «funcionaritzat», i de tenir en l'ús de la llengua la seva eina bàsica, el sector de l'ensenyament podia haver estat el lloc privilegiat per a l'aparició de conflictes. Això no obstant, el cert és que la **conflictivitat** ha estat mínima, ja que pràcticament s'ha reduït a les accions de l'advocat Esteban Gómez Rovira, que recorregué el Decret de 1983 que desplegava la **Llei de Normalització a l'Ensenyament**, i que posteriorment ha representat un col·lectiu de no més de trenta mestres en un recurs contra els concursos de trasllats: val a dir que, fins ara, cap d'aquests dos recursos no ha prosperat.

Cal assenyalar finalment, en relació a l'ensenyament en català, els anomenats «*programes d'immersió*». Des de fa alguns cursos s'han anat implantant amb decisió aquests «*programes d'immersió*» a diverses escoles, especialment en nuclis urbans on molt sovint els nens no tenen cap més contacte amb la llengua catalana que el de l'escola. El curs 1987-1988, afectaven uns 50.000 nens. Són programes opcionals, en el sentit que hi ha d'haver el consentiment dels pares, i s'hi empra la llengua catalana, tot i que els

Taula 24.2
L'ÚS DEL CATALÀ ALS TREBALLS DE POST-GRADUACIÓ UNIVERSITÀRIA
 Evolució percentual per cursos i universitats (1979-80 a 1985-86)

CURS	U. Barcelona			U. Autònoma B.			U. Politècnica		
	català	espanyol	%	català	espanyol	%	català	espanyol	%
1979-80	21	178	10 %	66	146	31 %	3	19	14 %
1980-81	36	133	21 %	86	149	37 %	3	23	12 %
1981-82	33	194	15 %	104	137	43 %	11	40	22 %
1982-83	44	170	21 %	113	149	43 %	7	35	17 %
1983-84	54	135	29 %	87	108	45 %	11	25	30 %
1984-85	69	117	39 %	70	111	39 %	5	21	19 %
1985-86	73	222	25 %	112	134	46 %	16	26	38 %
TOTAL	330	1.149	22 %	638	934	41 %	56	189	23 %

1. A la UB només són comptabilitzades les tesis doctorals. A més, hi manquen les dades anteriors a 1982 de Medicina.
2. Només hi ha tesines de Llicenciatura a la F. d'Informàtica.
3. El total de treballs a les tres universitats és de 3.296, dels quals 1.024, un 31 %, són en català.

Font: Departament d'Ensenyament (dades no publicades).

alumnes del curs són majoritàriament castellanoparlants.

Així, entre aquests programes i les escoles que ja fan l'ensenyament en català, el curs 1986-1987 —segons el Departament d'Ensenyament— a Catalunya hi havia prop de 300.000 nens de pre-escolar i EGB que rebien tot l'ensenyament en català (un 27 % de l'ensenyament públic i un 31 % del privat). En termes relatius, es pot observar el creixement de l'ensenyament en català a la *Taula 24.3*, encara que cal tenir present que pel que fa a les dades relatives a les escoles, en alguns casos no totes les línies es fan necessàriament en català, o que la introducció del català hi té a vegades un caràcter progressiu i, per tant, encara no afecta tots els alumnes. Això explica la diferència que hom observa entre els percentatges referits a escoles i els d'alumnes (*Gràfic 24.1*).

5. ESTAT ACTUAL DEL CATALÀ

A part de les voluntats polítiques que s'expressen en les lleis i reglamentacions, i que ordenen formalment la presència del català en les diverses esferes de la vida social, hi ha la **situació de fet** de la llengua. Aquesta situació «real» podria ser observada des d'una doble perspectiva.

D'una banda, hi ha allò que en podríem dir

l'extensió social, que avaluaria el grau d'ús —públic i privat— del català, així com els progressos i les dificultats que troba el procés de normalització. D'altra banda, hi ha el problema de **la normativització**, és a dir, de la redefinició del català estàndard i de la configuració dels models de llengua per a diversos usos. És, en definitiva, el problema de la relació entre el català normatiu i el català que s'usa realment en diferents situacions, i la seva evolució.

No cal dir que ambdues perspectives s'interrelacionen, però a efectes analítics les tractarem separatament. Ara bé, tant en un cas com en l'altre, el problema rau en la impossibilitat de fer unes anàlisis objectives al marge de les opcions de futur respecte de la llengua. Això fa que la valoració de les situacions «reals», o que els elements que hom destaca d'aquesta «realitat», donin lloc a panorames força diversos. (I sense que es pugui oblidar, d'altra banda, que en qüestió de debats sobre la llengua els catalans hi tenim la mà trencada, i les eines molt esmolades.)

Pel que fa al primer punt, sobre l'extensió social del català, sembla que hauria de ser més fàcilment objectivable pel fet que la descripció pot recolzar en dades estadístiques. Així i tot, cal recordar que segons els especialistes les dades lingüístiques, recollides bàsicament pels padrons, presenten importants biaixos diglòssics difícils de mesurar, a part d'altres deficiències que els resten objectivitat.

Fonamentalment, les dades actuals ens permetrien

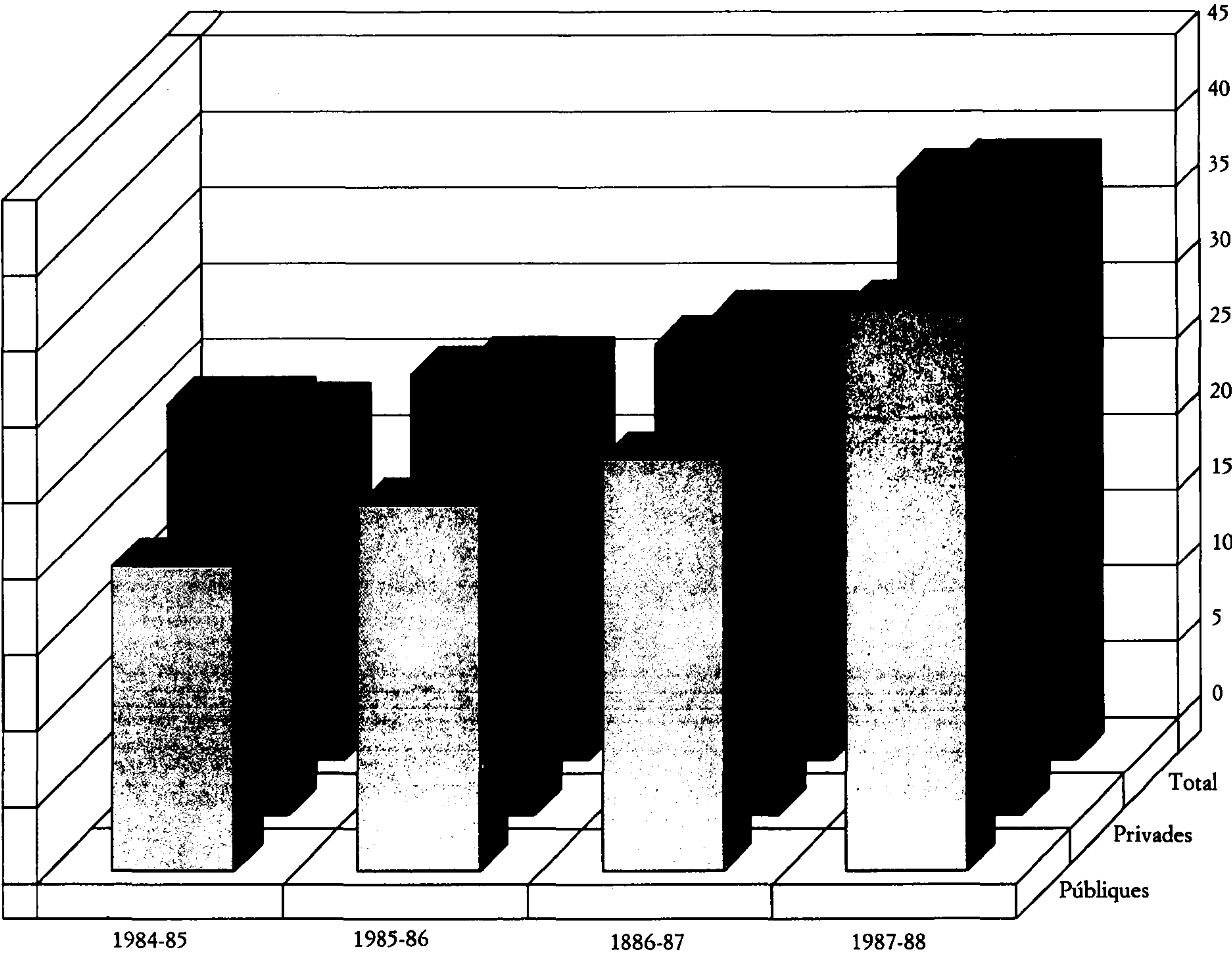

Taula 24.3 ENSENYAMENT EN CATALÀ A L'EGB Evolució per alumnes i escoles, públiques o privades (1978-1987)						
	% d'escoles			% d'alumnes		
	<i>Pública</i>	<i>Privada</i>	<i>Total</i>	<i>Pública</i>	<i>Privada</i>	<i>Total</i>
1978-79			3			sd
1984-85	59	31	45	20	27	23
1985-86	61	34	49	24	29	26
1986-87	67	56	62	27	31	29
1987-88 ¹			sd	37	42	39

1. Dades provisionals; sd: sense dades.

Font: Departament d'Ensenyament, *Les llengües en el sistema educatiu de Catalunya*. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1988.

Gràfic 24.1
L'ENSENYAMENT EN CATALÀ
Evolució 1984-88 a l'EGB (% d'alumnes)

Font: Departament d'Ensenyament

arribar a les consideracions que ara detallarem, segons les anàlisis recents d'autors com Miquel STRUBELL i Joan M. ROMANÍ.

- a) Pel que fa al coneixement del català, les dades del cens de 1986 ens diuen que el total de la població de més de 2 anys, als territoris catalans, presenta el grau de «competència lingüística» que reflecteixen la Taula 24.4 i el Gràfic 24.2.
- b) Pel que fa a la competència lingüística entre la població nascuda fora dels Països Catalans, les dades serien les que figuren a la Taula 24.5.

A partir de les dades anteriors hauríem de poder fer algunes consideracions sobre l'evolució del coneixement de la llengua catalana als Països Catalans. La manca de dades comparables, però, fa que només ens sigui possible d'establir relacions entre les de 1986 i 1981 a Catalunya (i encara únicament en algunes preguntes), i entre 1975 i 1986 per a la província de Barcelona. Els resultats més interessants són els següents:

- 1) El coneixement passiu del català («l'entenen») a Catalunya ha passat del 79,8 % el 1981 al 90,3 % el 1986.
- 2) Les dades sobre coneixement actiu («el sap parlar»), ens indiquen, per a la província de Barcelona, un lleuger augment el 1986 respecte del 1975, en passar d'un 53,1 % a un 59,8 % (Taula 24.6).
- 3) Tanmateix, els avenços són molt més notoris entre el grup que el 1975 tenia menys de 20 anys, i que el 1986 presenta uns percen-

tatges de coneixement actiu força incrementats, amb resultats espectaculars en el cas del Baix Llobregat, com indica la Taula 24.7.

Vet aquí, doncs, unes dades que presenten bàsicament uns aspectes positius, com ara l'augment notori del coneixement **passiu** del català a Catalunya, i l'augment, també important, del coneixement **actiu** entre la població més jove. Però també hi ha aspectes preocupants, com el de l'estancament del coneixement actiu per al conjunt de la població a Catalunya; i la preocupació es tornaria pessimisme si consideréssim la situació per a la totalitat del territori català, especialment al País Valencià, amb uns clars retrocessos a les fronteres lingüístiques del país i amb pèrdua, en termes absoluts, de població catalanoparlant any a any.

A més, d'altres fonts, diverses dels padrons, ens donarien dades menys optimistes. Així, segons algunes enquestes, a l'antiga Àrea Metropolitana de Barcelona, el 61 % dels individus emprarien habitualment l'espanyol, i només el 34 % el català. D'altra banda, en el 40 % de les llars tots els membres parlarien castellà i només en el 26 % parlarien tots català. (En no haver pogut consultar el treball sencer, però, no coneixem el rigor d'aquest estudi.)

Amb tot, ja hem dit que aquestes dades generals encara diuen poc sobre el panorama sociolingüístic, i hom considera que fins que no es disposi de les dades del padró de 1991 no serà possible fer una bona avaluació del procés de normalització. A més, la realitat lingüística és summament heterogènia, i ens obligaria a observacions més detallades que tinguessin present els diferents **espais comunicacionals** que consideren variables de tipus simbòlic, geofísic, demogràfic, cultural, informatiu i polític.

Taula 24.4						
CONEIXEMENT DEL CATALÀ ALS PAÏSOS CATALANS						
Coneixement actiu i passiu del català segons el cens de 1986, en %						
	1	2	3	4	5	6
Illes	9,9	15,6	3,1	27,9	26,4	16,6
País Valencià	15,9	25,1	3,8	31,9	15,5	7,8
Principat	9,4	20,2	6,1	9,6	22,9	31,5

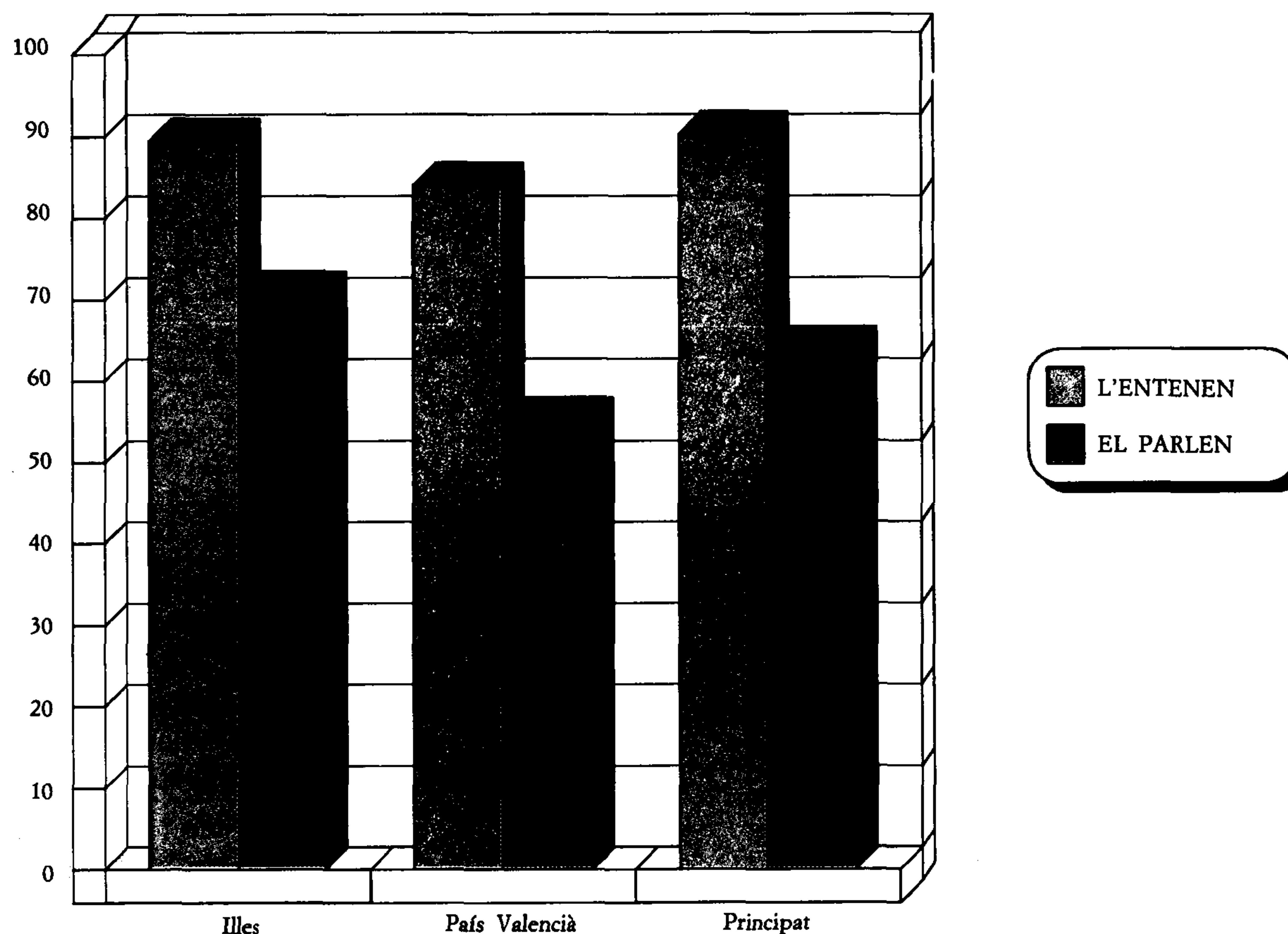
- 1. No l'entenen.
- 2. L'entenen.
- 3. L'entenen i llegeixen.
- 4. El parlen.
- 5. El parlen i llegeixen.
- 6. El parlen, llegeixen i escriuen.

Les dades de les Illes exclouen la població de menys de 5 anys i les del país Valencià les comarques castellano-parlants.

Font: Censos de 1986. Informació elaborada per Miquel Strubell, *Evolució de la comunitat lingüística*, Girona, 1988.

Gràfic 24.2
EL CATALÀ ALS PP.CC.
Dades corresponents a 1986, en %

Font: M. Strubell (1988).

Taula 24.5
CONEIXEMENT DEL CATALÀ ENTRE LA POBLACIÓ NO NASCUTA ALS PP.CC.
Distribució provincial, en %, al Principat i el País Valencià (1986)

	<i>Nascuts fora dels PP.CC. %</i>	<i>L'entenem</i>	<i>El parlen</i>
Catalunya	31,4	79,9	28,2
Barcelona	34,2	78,7	26,1
Girona	21,5	86,6	40,7
Lleida	17,8	88,5	44,3
Tarragona	24,2	83,1	35,1
País Valencià	21,9	64,2	14,9
Alacant	23,2	49,8	10,4
Castelló	18,3	78,8	22,6
València	21,9	70,6	16,3

No hi ha dades per a les Illes.

Font: Miquel Strubell, *Evolució de la comunitat lingüística*, Girona, 1988.

<p>Taula 24.6 EVOLUCIÓ DEL CONEIXEMENT DEL CATALÀ A LA PROVÍNCIA DE BARCELONA Dades comparatives per comarques, per als anys 1975, 1981 i 1986, en %</p>							
	L'entenen			El parlen		L'escriuen	
	1975	1981	1986	1975	1986	1975	1986
Alt Penedès	87,6	91,1	95,7	76,1	81,1	21,7	43,8
Anoia	83,5	84,9	92,8	67,4	70,9	14,9	37,0
Bages	89,7	90,5	94,5	72,3	78,4	22,1	40,4
Baix Llobregat	58,0	63,7	82,9	36,3	45,7	7,4	22,2
Barcelonès	75,2	78,5	89,3	52,4	59,2	15,6	28,8
Bergadà	93,8	94,6	97,3	81,5	87,3	12,1	45,3
Garraf	77,0	82,0	90,1	57,1	64,2	15,2	33,5
Maresme	80,8	84,3	91,9	63,7	69,0	13,8	37,1
Osona	94,0	93,3	97,2	83,1	87,4	18,9	53,4
Vallès Occidental	69,2	69,3	87,2	47,6	54,0	13,1	27,6
Vallès Oriental	75,8	76,8	88,7	55,9	61,4	14,0	32,3
TOTAL	74,3	77,1	89,0	53,1	59,8	14,5	30,1

1. Les dades de 1981 i 1986 exclouen els menors de 2 anys.

Font: Modest Reixach, *Coneixement i ús de la llengua catalana a la província de Barcelona*. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1985, i CIDC, *Coneixement del català. Padrons municipals d'habitants de Catalunya*. CIDC, Barcelona, 1987.

<p>Taula 24.7 CONEIXEMENT ACTIU DEL CATALÀ AL BAIX LLOBREGAT Dades comparatives 1975-1986, per grups d'edat, en %</p>				
Edat 1975	El parlen	Edat 1986	El parlen	Variació
5-9	28,3	15-19	63,13	+ 35
10-14	36,5	20-24	54,49	+ 18
15-19	41,1	25-29	47,96	+ 7

Font: Cens de 1975 i 1986. Elaboració de Miquel Strubell, *Evolució de la comunitat lingüística*, Girona, 1988.

L'altra perspectiva d'anàlisi planteja un tema de debat de renovada actualitat aquests darrers deu anys, a causa especialment de l'aparició del mitjans de comunicació de masses en català, és a dir, de la premsa, la ràdio i la televisió. El problema de la definició d'un català estàndard es revela efectivament com un gran debat, no només tècnic, sinó sobretot polític. La discussió es desenvolupa, doncs, enmig de posicionaments previs que fan difícil de fer-ne una presentació breu i clara. Esquemàticament, diríem que hi ha, d'una banda, la posició dels qui consideren que la situació sociopolítica no és encara «normal», i que cal veure en la llengua «encara» una arma de combat en la reconstrucció del país, alhora que se

l'ha de preservar de les influències constants i deformadores d'aquesta situació precària. Aquesta visió pressuposa la necessitat del manteniment d'actituds resistencials. A l'altra banda, hi hauria posicions que essent igualment combatives pel que fa a la definició d'un estàndard lingüístic, sostindrien que aquest no es pot establir al marge —i encara menys en contra— de la situació real i objectiva de l'ús de la llengua. Des d'aquest punt de vista, res no fóra tan perillós per a la llengua com el mateix trencament entre el català real i la seva versió formalitzada, trencament que es deuria no tan sols a la interferència de l'espanyol, sinó sobretot a la visió essencialista i poc pràctica

de la llengua que mostren determinats sectors de la cultura catalana. Per als defensors d'aquesta perspectiva, caldria esborrar els «tics» resistencials que ja haurien perdut el seu sentit davant les noves condicions polítiques.

El debat en aquest punt ha estat sempre ben viu, i es recull als recents llibres de Xavier PERICAY i Ferran TOUTAIN, *Verinosa llengua*, de 1986 (que en tres

mesos exhauriren la primera edició), o al de J. TUSÓN, *Mal de llengües*, de 1987; i sobretot, sense que puguem citar-los aquí, en una llarga llista d'articles a la premsa i a les revistes especialitzades que fan referència directa a la polèmica que iniciava, per al període que estudiem, el ja comentat **Manifest d'Els Marges**.

FETS CLAU

1. El **Diccionari etimològic i complementari de la Llengua Catalana** és l'obra cabdal de Joan COROMINES, realitzat amb la col·laboració de Joseph GULSOY i Max CAHNER.

El primer volum aparegué el febrer de 1980, i és previst que s'editi el novè i darrer volum l'any 1989. L'edició ha anat a càrrec de *Curial, Edicions catalanes*. Del primer volum ja se n'han exhaurit quatre edicions, que totalitzen més de vuit mil exemplars.

El diccionari és considerat una obra fonamental per a la llengua catalana.

També caldria destacar la conclusió, el 1980, de la primera edició completa de la **Gran Enciclopèdia Catalana**, iniciada el 1970, l'edició d'un volum Apèndix, i l'inici de la publicació d'una segona edició revisada i actualitzada. Només de la primera se n'imprimiren cent mil exemplars. A més, el 1982 es publicava el **Diccionari de la llengua catalana** de la mateixa *Fundació Enciclopèdia Catalana*.

2. El «**Manifiesto dels 2.300**» és el nom pel qual és conegut un document publicat pel *Diario 16* el dia 12 de març de 1981, poques setmanes després del fallit cop d'estat del 23 de febrer. Titulat *Por la igualdad de derechos lingüísticos en Cataluña*, el firmaven uns 2.300 professionals, intel·lectuals i funcionaris residents a Catalunya. A més d'assegurar que l'idioma espanyol estava en perill, afegia que el procés de normalització de la llengua catalana era una amenaça per a la democràcia.

De les respostes que rebé, cal destacar un acte multitudinari d'afirmació nacional al Paraninfo de la Universitat de Barcelona, en el qual s'aprovà la **Declaració en defensa de la llengua, la cultura i la nació catalana**. És d'aquest fet que neix la **Crida a la solidaritat en defensa de la llengua, la cultura i la nació catalana**. Aquesta institució rebé el suport de cent-

nars d'entitats de tots els àmbits de la vida catalana, i convocà actes multitudinaris tals com el del Camp Nou del dia de Sant Joan del 1981, on s'aplegaren prop de 80.000 persones sota el lema unitari «*Som una nació*».

3. La **Llei de Normalització Lingüística**, de 1983, és el resultat de tot un procés legislador iniciat ja el 1978, que tindrà continuïtat en el desenvolupament de la mateixa llei.

El 1978, un «*Real Decreto*» incorporava l'ensenyament de la llengua catalana com a matèria obligatòria als estudis de pre-escolar, EGB, BUP, i Formació Professional de primer grau. El *Decret 90/1980* establia l'ús del català als òrgans de l'administració de la Generalitat de Catalunya. L'*Ordre de 23 de juliol de 1980* regulava l'ús de la llengua catalana a les escriptures públiques. I el 1982, un nou *Decret* regulava l'ensenyament en català.

Però és el 6 d'abril de 1983 que s'aprova al Parlament de Catalunya, pràcticament per unanimitat, la **Llei de Normalització Lingüística**. Els seus objectius són: *a)* emparar i fomentar l'ús del català per tots els ciutadans; *b)* donar efectivitat a l'ús oficial del català; *c)* normalitzar l'ús del català en tots els mitjans de comunicació social; i *d)* assegurar l'extensió del coneixement del català.

L'estiu del mateix any 1983, el govern central presentava un recurs d'inconstitucionalitat a la Llei. El juny de 1986, el **Tribunal Constitucional** en rebutjava dos apartats, però n'acceptava tota la resta.

4. El **Segon Congrés de la Llengua Catalana** es celebrà el 1986 i fou presidit per Antoni M. Badia i Margarit.

Tenia per objecte tractar el tema de la *normalització* lingüística, a diferència del **Primer Congrés**, cele-

brat el 1906, que fou dedicat a la *normativització*.

Les sessions es dividiren en set seccions d'estudi, desenvolupades arreu dels Països Catalans: Plantejaments i processos de normalització lingüística fou la secció coordinada per Aina Moll a Lleida; Mitjans de comunicació i noves tecnologies, per Francesc Vall-

verdú a Perpinyà; Sociologia de la llengua, per Modest Reixach a Girona; Llengua i dret, per Josep M. Puig Salellas a Andorra; Lingüística social, per Isidor Marí a Ciutat de Mallorca; Ensenyament, per Joan Martí Castell a Tarragona; i Història de la llengua, per Antoni Ferrando a València.

ARRIBAR A LA NORMALITAT LINGÜÍSTICA

Isidor Marí

I què entenem per **normalitat lingüística**? El retorn a l'absolut unilingüisme català, amb contingents importants de població que no sàpiguen altra llengua, és probablement impossible (com ho era arribar al cel amb la torre de Babel). El coneixement i l'ús de **diverses** llengües internacionals (no una sola) en la nostra societat, a més de necessari, pot ser positiu si no afecta la condició essencial: que el català sigui la llengua comuna, generalment coneguda i usada per tothom, en totes les funcions i tots els àmbits de la vida pública interna, de forma clarament predominant, encara que no exclusiva.

Lògicament, això requerirà algun canvi en el marc de l'oficialitat de les llengües —i potser en la forma de l'estat, fins i tot. Si la interpretació del marc actual de doble oficialitat no garanteix la primacia territorial del català en el seu espai històric —que no té per què conculcar els drets personals dels castellanoparlants—, caldrà lluitar per un *status* jurídic més satisfactori: de tipus federal, a la manera de Quebec, o de plena sobirania, com a Finlàndia. En tot cas, una situació que permeti articular culturalment la comunitat lingüística catalana per damunt de fronteres administratives, comptar amb un suport estatal inequívoc i projectar-nos sense barreres arreu del món.

El ventall de situacions lingüístiques etiquetables de «normals» és, doncs, raonablement ample i variat. Sigui com sigui, però, no s'hi arribarà purament pel fet d'imaginar-les. Cal que el procés col·lectiu que anomenem **normalització lingüística** (1) avanci en tots els sectors de la societat (alguns estan força endarrerits) (2), comptant amb l'adhesió participativa de la gent i (3) amb un impuls sistemàtic i suficient de part dels poders públics. Mirem-ho amb un poc més de detall.

a) Sectors endarrerits en la normalització

Des del punt de vista de la dinàmica demogràfica, cal accentuar l'atenció que es presta als «nous» catalans, tant als nascuts fa poc com als arribats fa poc: cal que els homes i dones de demà comencin a viure **avui** la normalitat lingüística; altrament, tendiran a prescindir d'una llengua insuficient. La normalització lingüística del jovent català s'ha deixat massa exclusivament a mans del sistema educatiu (i encara amb una manca considerable de mitjans i d'acció sistemàtica). El padró de 1986 ens ha hagut de recordar que bona part dels nois i noies que han estudiat català no acaben de parlar-lo, llegir-lo ni escriure'l.

Sens dubte això exigeix una resposta pedagògica, i més amb la reforma que s'anuncia: nous sistemes d'ordenació educativa (atenció a l'educació infantil!), programació, formació del professorat, mètodes, materials... Però ens equivocaríem si deixéssim a l'ensenyament en exclusiva la responsabilitat de la normalització lingüística dels infants i els joves.

Cal oferir-los una cultura de masses normal, aconseguir que tant la seva educació com el seu lleure puguin ser normalment en català. No n'hi ha prou que puguin fer normalment els seus estudis en català. Si a l'hora de distreure's i a l'hora de buscar feina el català és absent (o gairebé), l'adhesió dels nous catalans a la llengua serà ben fràgil.

Això ens porta a parlar dels dos sectors més crítics de la normalització lingüística: el lleure i la feina.

Fortament condicionada per factors de mercat, la nostra cultura de masses —i l'oferta d'activitats de lleure en general— presenta mancances molt importants (cinema, vídeo, aparells electrònics o, fins i tot, la cançó), al costat d'altres febleses parcials però notables (premsa, ràdio, esports —i ve el 92!) i d'escassos punts relativament resoltos (teatre, televisió, concerts, llibres).

Igual o pitjor es troba el món del treball: si exceptuem alguns professionals liberals, petites empreses o comerços i algunes empreses de serveis (transports, subministraments, entitats financeres), i si deixem de banda les comunicacions publicitàries, l'ús normal del català a la feina, com a llengua formal de l'exercici de la professió, és més l'excepció que la tònica general.

b) La participació col·lectiva, essencial

Una part d'aquest doble endarreriment de la normalització lingüística en les activitats de lleure i de treball és imputable segurament a la indeterminació i la inconseqüència dels mateixos catalanoparlants (inclosos alguns «catalanistes»), que per inconsciència, comoditat o deixadesa no impulsen l'**extensió gradual** del català en les empreses o organitzacions amb les quals treballen o es relacionen.

Sense la participació activa de la societat, qualsevol procés de normalització lingüística està, efectivament, abocat al fracàs. Des d'aquest punt de vista, la intervenció de persones, grups o associacions conscients a favor de l'extensió i la qualitat de la llengua és imprescindible. Ara bé: cal que aquesta intervenció consisteixi més aviat a facilitar que no a exigir o forçar l'ús del català (la confrontació de postures irreductibles és la solució més immobilista); i cal també que aquests «agents espontanis» de normalització es trobin degudament recolzats i emmarcats per una acció de govern.

c) Un impuls sistemàtic i suficient

Correspon, efectivament, als grups polítics que governen (i als que exerceixen l'oposició i aspiren a governar) de mantenir present i obert el debat sobre la millor forma d'arribar a la **normalitat lingüística**. Els programes electorals i els programes de govern haurien de ser molt més explícits que no són sobre aquest punt, que tots considerem, d'altra banda, transcendental per a la nostra supervivència col·lectiva.

Contrasta, lamentablement, la importància simbòlica atribuïda a la llengua catalana amb l'escassa concreció dels programes de política lingüística dels partits (sense excepcions significatives) i dels governs autonòmics o locals (i l'estatal, és clar!), amb la insignificància i la desconexió de les estructures organitzatives destinades a aquestes funcions i, evidentment, amb les dotacions pressupostàries que s'hi assignen.

Que les competències o els mitjans no siguin suficients no és cap excusa que pugui justificar la inoperància. Al contrari, hauria de ser l'estímul d'un esforç encara més gran d'aprofitar de manera sistemàtica i exhaustiva les possibilitats existents i el fonament d'una enèrgica denúncia pública de l'ofegament; hauria de significar un relleu (i no una frustració) de les aspiracions col·lectives.

Al capdavall, aquesta deu ser la diferència entre voler arribar a la normalitat o resignar-se a la anormalitat. I no convé confondre una cosa amb l'altra.